

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**
Кафедра фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Дека́н факультету здоров'я та
фізичного виховання
Едуард СИВОХОП
* «27» червня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ДИТИНИ
РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	016 Спеціальна освіта
(Спеціалізація) (за наявності)	016.02 Спеціальна освіта. Олігофренопедагогіка
Освітня програма	Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку з психофізичними порушеннями**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **016 Спеціальна освіта** предметної спеціальності (спеціалізації) **016.02 Спеціальна освіта. Олігофренопедагогіка** освітньої програми «**Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини**»

Розробники: Кляп М.І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти**

протокол № 15 від «26» червня 2024 р.

Завідувач кафедри Ярослав ФІЛАК

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання

протокол № 12 від «27» червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Фелікс ФІЛАК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	другий	другий
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	третій	третій
	Лекції:	
	20	10
	Практичні (семінарські):	
	24	2
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: письмовий екзамен	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку з психофізичними порушеннями**» є розкриття теоретичних основ ранньої корекційно-розвиткової допомоги дітям із психофізичними порушеннями, вивчення закономірностей розвитку здорової дитини раннього та дошкільного віку, ознак порушень розвитку в різних сферах дітей цієї вікової категорії, ознайомлення з сучасними методиками корекційної роботи (зокрема з методикою АВА).

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності: 7, 9, 10.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: 1, 3-7, 10-13, 16, 17.

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні знання у сфері професійної діяльності (навчання, виховання та корекція порушень розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями).

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення інтелекту, актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми та підлітками з інтелектуальними та комплексними порушеннями, в структурі яких є інтелектуальні, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвиткового освітнього середовища.

СК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-12. Здатність організувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК-17. Здатність до розуміння цінності різноманіття особистості як однієї з умов забезпечення прогресу в розвитку дитини з психофізичними порушеннями; здійснення

інклюзивного навчання на основі визначення актуального і потенційного рівня розвитку дитини; вміння добирати і застосовувати корекційні методи, засоби і прийоми роботи, адаптувати та модифікувати зміст навчального матеріалу для задоволення особливих освітніх потреб дітей з порушеннями психофізичного розвитку; забезпечення дружньої та безпечної атмосфери для інклюзивного навчання; розуміння цінності спільної роботи з батьками і сім'ями як важливого ресурсу для навчання учнів з порушеннями розвитку.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку з психофізичними порушеннями» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 1.7 Психологія

ОК 2.5 Спеціальна методика дошкільного виховання

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.	ПРН 2
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.	ПРН 3
Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.	ПРН 4
Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.	ПРН 5
Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.	ПРН 6
Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.	ПРН 8
Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.	ПРН 9
Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.	ПРН 10
Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвиткового навчання дітей з особливими освітніми потребами.	ПРН 11
Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-	ПРН 12

розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.	
Володіти методиками сприяння соціальної адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.	ПРН 13
Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.	ПРН 17
Мати навички співпраці з батьками дітей з особливими освітніми потребами, особами, які їх замінюють, фахівцями інших галузей (медиками, психологами, логопедами, фізичними терапевтами, вчителями, вихователями) в рамках міждисциплінарної команди на основі принципів толерантності, діалогу і співробітництва.	ПРН 19

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Психолого-педагогічний супровід розвитку дітей раннього та дошкільного віку з психофізичними порушеннями**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Володіє навичками здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.	ПРН 2
Розуміє закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.	ПРН 3
Застосовує для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінює достовірність одержаних результатів оцінювання, визначає на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.	ПРН 4
Розуміє принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.	ПРН 5
Вміє планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.	ПРН 6
Володіє навичками організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.	ПРН 8
Має навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.	ПРН 9
Вміє здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовує корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.	ПРН 10
Застосовує у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвиткового навчання дітей з особливими освітніми потребами.	ПРН 11
Вміє аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.	ПРН 12
Володіє методиками сприяння соціальної адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.	ПРН 13

при тематичному оцінюванні						
Письмове тестування при тематичному оцінюванні						
Індивідуальне або групове завдання із захистом	1	15				
Результати неформальної освіти вебінар «Вступ до раннього втручання»)	1	5				
Модульна контрольна робота	1	50				
Разом		100				

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Бали	Критерії оцінки
25	якщо відповідь повна і правильна, з прикладами та поясненнями
20	якщо відповідь по суті правильна, але не повна
15	якщо відповідь в цілому правильна, але відсутні власні приклади і пояснення
10	якщо відповідь обмежується визначенням окремих понять
5	якщо відповідь обмежується визначенням окремих понять, з помилками
0	якщо відповідь не розкриває суті або не зроблена спроба відповісти на поставлені запитання

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль включає наступний вид контролю: письмовий екзамен.

Екзамен є заключним підсумковим видом контролю у третьому семестрі другого навчального року. До екзамену допускаються тільки ті студенти денної форми навчання, які отримали не менше 35 балів за результатами змістового модуля.

Студенти, в яких оцінки за результатами модульного контролю дорівнюють або є вищими за 60 балів, можуть не приймати участі в екзаменаційному контролі, але за бажанням вони можуть покращити свій рейтинг, прийнявши участь в екзамені.

Під час екзамену здобувач дає письмові відповіді на 2 теоретичних питання, кожне з яких оцінюється по 40 балів відповідно до критерію оцінювання теоретичної підготовленості, та розв'язує практичне завдання у вигляді ситуативної проблеми. Максимальна оцінка за підсумковий модульний контроль складає 100 балів відповідно до шкали оцінювання національної та ЄКТС.

Нарахування балів за теоретичну підготовленість студентів на підсумковому контролі

Бали	Критерії оцінки
40	якщо відповідь повна і правильна, з прикладами і поясненнями
35	якщо відповідь повна і правильна, але є тільки окремі приклади і пояснення
30	якщо відповідь по суті правильна, але з незначними помилками
25	якщо питання висвітлено правильно приблизно наполовину, є наведені приклади і пояснення
20	якщо відповідь містить правильно висвітлені теоретичні поняття приблизно наполовину, наведені приклади, але відсутні пояснення

15	якщо відповідь обмежується тільки визначенням необхідних понять без пояснень і прикладів
10	якщо відповідь обмежується визначенням окремих понять
5	наявна спроба відповісти на поставлені питання, більшість понять висвітлені з помилками
0	якщо відповідь не розкриває суті або не зроблена спроба відповісти на поставлені запитання

Нарахування балів за практичну підготовленість студентів на підсумковому контролі

Бали	Критерії оцінки
20	Відповідь повна і правильна з вказанням всіх структурних етапів та визначенням триєдиної мети
15	Відповідь в цілому правильна, але не вказані окремі структурні етапи або мета визначена не повному обсягу
10	Відповідь включає правильне розуміння основних етапів реалізації завдання, але є неповною
5	Наявна спроба розв'язати поставлене завдання, але є суттєві недоліки, не відображені основні структурні етапи та інші необхідні елементи, передбачені завданням
0	відповідь не розкриває суті або не зроблена спроба розв'язати поставлене практичне завдання

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль. Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку із психофізичними порушеннями

Тема 1. Основні поняття раннього втручання.

Тема 2. Розвиток здорової дитини раннього віку.

Тема 3. Психолого-педагогічне вивчення дітей з порушеннями розвитку раннього віку.

Тема 4. Основні засади психолого-педагогічної роботи з дітьми раннього віку.

Тема 5. Основи прикладного аналізу поведінки (АВА).

Тема 6. Принципи послаблення та гасіння поведінки як складові методу Прикладного аналізу поведінки.

Тема 7. Основні поняття поведінкового інструментарію.

Тема 8. Методи навчання в Прикладному аналізі поведінки.

Тема 9. Практичне застосування Прикладного аналізу поведінки.

Тема 10. Окремі аспекти роботи фахівця з поведінки.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль. Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку з психофізичними порушеннями.												
Тема 1. Основні поняття раннього втручання.	8	2	2			4	10	2				8
Тема 2. Розвиток здорової дитини раннього віку.	8	2	2			4	10		2			8
Тема 3. Психолого-педагогічне вивчення дітей з порушеннями розвитку раннього віку.	8	2	2			4	9	2				7
Тема 4. Основні засади психолого-педагогічної роботи з дітьми раннього віку.	8	2	2			4	9	2				7
Тема 5. Основи прикладного аналізу поведінки (АВА).	9	2	2			5	10	2				8
Тема 6. Принципи послаблення та гасіння поведінки як складові методу Прикладного аналізу поведінки.	9	2	2			5	10	2				8
Тема 7. Основні поняття поведінкового інструментарію.	9	2	2			5	8					8
Тема 8. Методи навчання в Прикладному аналізі поведінки.	9	2	2			5	8					8
Тема 9. Практичне застосування Прикладного аналізу поведінки.	9	2	2			5	8					8
Тема 10. Окремі аспекти роботи фахівця з поведінки.	11	2	4			5	8					8
Модуль 1	2		2									
Разом за модулем	90	20	24			46	90	10	2			78
Всього за семестр	90	20	24			46	90	10	2			78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	Модуль 1. Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку		
1	<p>Тема: Основні поняття раннього втручання.</p> <p>1.Поняття раннього втручання.</p> <p>2.Керівні принципи раннього втручання.</p> <p>3.Міжнародні підходи до організації раннього втручання.</p> <p>4.Формування системи раннього втручання в різних країнах:</p> <p>а) система РВ у США;</p> <p>б) система РВ у Німеччині;</p> <p>в) система РВ у Португалії;</p> <p>г) система РВ у Канаді.</p> <p>5.Впровадження системи раннього втручання в Україні.</p> <p>6.Основні підходи до впровадження раннього втручання відповідно до наказів Міністерства соціальної політики України від 18.02.2021р. № 21 та від 26.03.2021р. № 152</p>	2	
2	<p>Тема: Розвиток здорової дитини раннього віку</p> <p>1.Закономірності рухового розвитку дитини. Рухові рефлекси немовляти.</p> <p>2.Динаміка рухового розвитку дитини від народження до 1,5 року.</p> <p>3.Набуття дитиною навичок складних рухів: біг, ходіння сходами, стрибки, кидки тощо.</p> <p>4.Психоемоційний розвиток у ранньому віці.</p> <p>5.Закономірності мовленнєвого розвитку. Домовленнєвий період.</p> <p>6.Перехід до активного мовлення та етап вдосконалення мовлення в ранній період.</p> <p>7.Сенсорний розвиток у ранньому віці.</p>	2	2
3	<p>Тема: Психолого-педагогічне вивчення дітей з порушеннями розвитку раннього віку.</p> <p>1.Значення раннього віку та корекційної допомоги для розвитку дитини із психофізичними порушеннями.</p> <p>2.Ознаки відхилень у розвитку дитини: соціально-емоційний розвиток, слухове та зорове сприйняття, руховий розвиток.</p> <p>3.Ознаки відставання в пізнавальному та передмовному розвитку. Ознаки порушення соціальної взаємодії та повторювальна поведінка.</p> <p>4. Особливості розвитку дитини з порушеннями інтелекту у віці немовляти та ранньому віці.</p> <p>5.Принципи ранньої корекційної роботи.</p> <p>6.Психолого-педагогічне вивчення дітей раннього віку.</p> <p>7.Методи навчання і виховання дітей з інтелектуальною недостатністю раннього віку.</p>	2	
4	<p>Тема: Основні засади психолого-педагогічної роботи з дітьми раннього віку.</p> <p>1.Передумови психолого-педагогічної роботи: предметно-</p>	2	

	<p>просторове середовище та основні методи роботи.</p> <p>2.Основні напрями психолого-педагогічної роботи з дитиною у віці немовляти (соціально-комунікативний та пізнавальний розвиток).</p> <p>3.Удосконалення мовленнєвого, фізичного та художньо-естетичного розвитку дитини у віці немовляти.</p> <p>4.Основні напрями психолого-педагогічної роботи у ранньому віці (соціально-комунікативний розвиток).</p> <p>5.Підходи до забезпечення пізнавального розвитку дитини раннього віку.</p> <p>6.Особливості психолого-педагогічної роботи в ранньому віці щодо мовленнєвого розвитку.</p> <p>7.Заходи щодо забезпечення фізичного розвитку дитини раннього віку.</p> <p>8.Художньо-естетичний розвиток як складова гармонійного формування дитини раннього віку.</p>		
5	<p>Тема: Основи прикладного аналізу поведінки (АВА).</p> <p>1.Поняття прикладного аналізу поведінки.</p> <p>2.Поняття поведінки. Навколишнє середовище.</p> <p>3.Попередні фактори. Наслідки поведінки.</p> <p>4.Поняття про принципи поведінки.</p> <p>5.Принцип підсилення поведінки та його основні характеристики.</p> <p>6.Види підсилювачів та фактори, які впливають на їх ефективність.</p> <p>7.Режими підсилення поведінки та їх властивості.</p>	2	
6	<p>Тема: Принципи послаблення та гасіння поведінки як складові методу Прикладного аналізу поведінки</p> <p>1.Принцип послаблення поведінки.</p> <p>2.Основоположні характеристики принципу послаблення поведінки.</p> <p>3.Принцип гасіння поведінки та фактори, які ускладнюють цей процес.</p> <p>4.Поняття про поведінкові функції.</p> <p>5.Типи поведінкових функцій.</p>	2	
7	<p>Тема: Поняття поведінкового інструментарію</p> <p>1.Основні методи поведінкового аналізу.</p> <p>2.Методи тестування уподобань для пошуку підсилювачів.</p> <p>3.Види підказок та методика їх використання.</p> <p>4.Затримана підказка та рівні її інтенсивності. Визначення типу підказки.</p> <p>5.Використання візуальних стимулів у процесі навчання.</p> <p>6.Роль візуальних підказок у вирішенні різноманітних навчальних ситуацій (організація візуальних кордонів, структури занять, навколишнього середовища, підсилення поведінки тощо).</p>	2	
8	<p>Тема: Методи навчання у Прикладному аналізі поведінки.</p> <p>1.Метод формування нової поведінки.</p> <p>2.Метод випадкового навчання.</p> <p>3.Метод покрокового навчання.</p> <p>4.Визначення базового рівня навички та процедура навчання навичкам за допомогою прямого способу покрокового навчання з допомогою фізичної підказки.</p>	2	

	5.Процедура реалізації зворотного способу покрокового методу з допомогою фізичної підказки. 6.Тотальний метод покрокового навчання за допомогою моделювання і жестової підказки. Моделювання програми в залежності від прогресу. 7.Метод блоків для навчання дітей з аутизмом. 8.Процедура навчання за допомогою методу блоків.		
9	Тема: Практичне застосування Прикладного аналізу поведінки. 1.Визначення початкового рівня розвитку дитини. 2.Вибір цілей навчання. Програма для дітей з глибокою затримкою розвитку. 3.Правильне формулювання навчальної цілі. Програма для дитини з середньою затримкою розвитку. 4.Програма для дитини з окремими труднощами у розвитку	2	
10	Тема: Окремі аспекти роботи фахівця з поведінки. 1.Коригування поведінки. 2.Оперативне визначення поведінки. 3.Способи вимірювання поведінки (пряме вимірювання). 4.Способи вимірювання поведінки (непряме вимірювання та метод інтервалів) 5.Візуальна інтерпретація прогресу.	2	
11	Тема: Захист індивідуальних та групових проєктів.	2	
12	Модульна контрольна робота.	2	
	Разом за модулем	24	2
	Всього за семестр	24	2

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль. Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку			
1	Основні поняття раннього втручання.	4	8
2	Розвиток здорової дитини раннього віку.	4	8
3	Психолого-педагогічне вивчення дітей з порушеннями розвитку раннього віку.	4	7
4	Основні засади психолого-педагогічної роботи з дітьми раннього віку.	4	7
5	Основи прикладного аналізу поведінки (АВА).	5	8
6	Принципи послаблення та гасіння поведінки як складові методу Прикладного аналізу поведінки.	5	8
7	Поняття поведінкового інструментарію.	5	8
8	Методи навчання у Прикладному аналізі поведінки.	5	8
9	Практичне застосування Прикладного аналізу поведінки.	5	8
10	Окремі аспекти роботи фахівця з поведінки.	5	8
	Разом за модулем	46	78
	Всього	46	78

6.5. Індивідуальні завдання
Модуль. Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку з психофізичними порушеннями

Групові завдання для самостійної роботи

Для виконання завдань студенти об'єднуються у підгрупи по 2 особи, обсяг роботи у кожній підгрупі ділиться на паритетній (рівноправній) основі. Кожна тема передбачає підготовку реферату згідно вимог та презентацію. Захист виконання індивідуального завдання буде на останньому практичному занятті.

Теми завдань:

- 1.Формування системи раннього втручання у країнах Європи (на прикладі двох країн).
- 2.Руховий розвиток здорових дітей раннього віку (від народження до 3-х років). Рухові рефлексії немовлят.
- 3.Пізнавальний та мовленнєвих розвиток дітей раннього віку (від народження до 3-х років).
- 4.Календар розвитку здорової дитини (від народження до 1,5 року): пізнавальний, соціальний, мовленнєвий та фізичний розвиток.
- 5.Календар розвитку здорової дитини (від 1,5 року до 3-х років) пізнавальний, соціальний, мовленнєвий та фізичний розвиток.
- 6.Ознаки відхилень у розвитку дитини: соціально-емоційний, руховий та пізнавальний розвиток, слухове та зорове сприйняття, порушення соціальної взаємодії.
- 7.Психолого-педагогічна робота з дітьми, що мають порушення психофізичного розвитку, від народження до 1,5 року.
- 8.Психолого-педагогічна робота з дітьми, що мають порушення психофізичного розвитку, у віці від 1,5 року до 3-х років.
- 9*. Основні положення теорії сенсорної інтеграції.
- 10*. Денверська модель раннього втручання для дітей з аутизмом.
- 11*.Основні засади Монтесорі-терапії для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

При підготовці завдання **дотримання принципу академічної доброчесності є обов'язковим!**

Завдання позначені значком * є необов'язковими з огляду на їх об'ємність і складність.

Вимоги до реферату

Реферат виконується самостійно групою студентів за однією із запропонованих тем (теми різних груп студентів не повторюються) впродовж вивчення дисципліни до проведення модульного контролю. Захист реферату проходить на останньому практичному занятті перед модульною контрольною. У тексті реферату є посилання на джерела, що включені до списку літератури, за зразком [1, с.57].

Оформлення реферату: реферат друкується на комп'ютері на листках формату А4, гарнітура Times New Roman 14пт. Інтервал між рядками – 1,5. Поля: ліве – 2,0 см; праве – 2,0 см; верхнє – 2.0 см; нижнє – 2,5 см, розміщення тексту за шириною.

Обсяг реферату – до 15 сторінок.

Список використаних джерел складається в алфавітному порядку відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису (див.: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»).

Оцінювання реферату та його захисту – до 15 балів (10 балів за зміст реферату та його оформлення, 5 балів за захист).

Структура реферату:

- 1.Титульна сторінка.
- 2.Зміст або план реферату.
- 3.Вступ.

4.Параграфи за темою реферату (не менше 2-х).

5.Висновок.

6.Література.

Використання в рефераті видань мовою держави-агресора не допускається. Забороняється цитування в тексті та внесення до бібліографічних списків тих джерел, які опубліковані російською мовою в будь-якій країні, а також джерел іншими мовами, якщо вони опубліковані на території росії та білорусі.

Виконані роботи необхідно здати на перевірку до терміну проведення модульної контрольної роботи (у роздрукованому вигляді з відповідними матеріалами або в електронному вигляді з фото на адресу klyap.marianna@uzhnu.edu.ua).

При виконанні завдання необхідно дотримуватися принципу академічної доброчесності.

Одним із видів самостійної роботи пропонується перегляд вебінарів або тренінгів на освітніх платформах «На урок», «Освіторія», «EdEra» тощо з різних питань педагогічної роботи закладів освіти, зокрема корекційної роботи з дітьми з ООП. Отриманий сертифікат за успішно пройдене тестування за підсумками вебінару або тренінгу дає підставу на додаткових 5 балів в рамках модульного оцінювання (п.2.9 Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, уведеного в дію наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 99/01-04 від 19.12.2023 р.).

Питання для підсумкового контролю

Питання для модульного та підсумкового контролю

- 1.Поняття раннього втручання.
- 2.Керівні принципи раннього втручання.
- 3.Міжнародні підходи до організації раннього втручання.
4. Впровадження системи раннього втручання в Україні.
- 5.Закономірності рухового розвитку дитини. Рухові рефлексії немовляти.
- 6.Динаміка рухового розвитку дитини від народження до 1,5 року.
- 7.Набуття дитиною навичок складних рухів: біг, ходіння сходами, стрибки, кидки тощо.
- 8.Психоемоційний розвиток у ранньому віці.
- 9.Закономірності мовленнєвого розвитку. Довербальний період.
- 10.Перехід до активного мовлення та етап вдосконалення мовлення в ранній період.
- 11.Сенсорний розвиток у ранньому віці.
- 12.Значення раннього віку та корекційної допомоги для розвитку дитини із психофізичними порушеннями.
- 13.Ознаки відхилень у розвитку дитини: соціально-емоційний розвиток, слухове та зорове сприйняття, руховий розвиток.
- 14.Ознаки відставання в пізнавальному та передмовному розвитку.
- 15.Ознаки порушення соціальної взаємодії та повторювальна поведінка.
16. Особливості розвитку дитини з порушеннями інтелекту у віці немовляти та ранньому віці.
- 17.Принципи ранньої корекційної роботи.
- 18.Психолого-педагогічне вивчення дітей раннього віку.
- 19.Методи навчання і виховання дітей з інтелектуальною недостатністю раннього віку.
- 20.Передумови психолого-педагогічної роботи: предметно-просторове середовище та основні методи роботи.
- 21.Основні напрями психолого-педагогічної роботи з дитиною у віці немовляти (соціально-комунікативний та пізнавальний розвиток).

22. Удосконалення мовленнєвого, фізичного та художньо-естетичного розвитку дитини у віці немовляти.
23. Основні напрями психолого-педагогічної роботи у ранньому віці (соціально-комунікативний розвиток).
24. Підходи до забезпечення пізнавального розвитку дитини раннього віку.
25. Особливості психолого-педагогічної роботи в ранньому віці щодо мовленнєвого розвитку.
26. Заходи щодо забезпечення фізичного розвитку дитини раннього віку.
27. Художньо-естетичний розвиток як складова гармонійного формування дитини раннього віку.
28. Поняття прикладного аналізу поведінки.
29. Поняття поведінки. Навколишнє середовище.
30. Попередні фактори. Наслідки поведінки.
31. Поняття про принципи поведінки.
32. Принцип підсилення поведінки та його основні характеристики.
33. Види підсилювачів та фактори, які впливають на їх ефективність.
34. Режими підсилення поведінки та їх властивості.
35. Принцип послаблення поведінки.
36. Основні характеристики принципу послаблення поведінки.
37. Принцип гасіння поведінки та фактори, які ускладнюють цей процес.
38. Поняття про поведінкові функції.
39. Типи поведінкових функцій.
40. Основні методи поведінкового аналізу.
41. Методи тестування уподобань для пошуку підсилювачів.
42. Види підказок та методика їх використання.
43. Затримана підказка та рівні її інтенсивності. Визначення типу підказки.
44. Використання візуальних стимулів у процесі навчання.
45. Роль візуальних підказок у вирішенні різноманітних навчальних ситуацій (організація візуальних кордонів, структури занять, навколишнього середовища, підсилення поведінки тощо).
46. Визначення початкового рівня розвитку дитини.
47. Вибір цілей навчання. Програма для дітей з глибокою затримкою розвитку.
48. Правильне формулювання навчальної цілі. Програма для дитини з середньою затримкою розвитку.
49. Програма для дитини з окремими труднощами у розвитку.
50. Коригування поведінки.
51. Оперативне визначення поведінки.
52. Способи вимірювання поведінки (пряме вимірювання).
53. Способи вимірювання поведінки (непряме вимірювання та метод інтервалів)
54. Візуальна інтерпретація прогресу.

Приклади практичних завдань до білетів

1. Скласти план спостереження за дитиною віком 6 місяців щодо відповідності віковим нормам розвитку.
2. Розробити вправи для розвитку мовлення здорової дитини віком 1,5 року.
3. Розробити вправи для сенсорного розвитку дитини з порушеннями інтелекту віком 3 роки.
4. Запропонувати шляхи створення розвиваючого середовища вдома для дитини молодшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями.
5. Розробити комплекс корекційно-розвивальних вправ (2-3) для розвитку наочно-дійового мислення дитини середнього дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями.
6. Скласти комплекс вправ ранкової гімнастики для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями інтелекту.

7.Скласти ігрові завдання для дітей з інтелектуальними порушеннями для розвитку пам'яті.

8.Розробити дидактичну гру для дітей середнього дошкільного віку з порушеннями інтелекту на закріплення вивченого матеріалу з розділу «Дикі та свійські тварини».

9.Описати спосіб визначення підкріплювача методом тестування відповідно до методу АВА.

10. Проаналізувати спосіб гасіння небажаної поведінки на конкретному прикладі згідно з методикою АВА.

7. ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни використовуються традиційні та проблемні лекції, семінари, ситуаційні завдання, самостійна позааудиторна робота (написання рефератів, підготовка презентацій, неформальне навчання), групові проєкти, консультації. У ролі неформального навчання рекомендується приєднуватися до вебінарів щодо корекційно-розвиткової роботи з дітьми раннього та дошкільного віку на платформах «Освіторія», «На урок», EdEra тощо, зокрема вебінар «Вступ до раннього втручання» на платформі EdEra.

8. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

- 1.Технічні засоби: комп'ютер, проектор.
2. Обладнання: екран, фліп-чарт.
3. Програмне забезпечення: Google Meet для дистанційного навчання.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

- 1.Закон України «Про дошкільну освіту». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
- 2.Базовий компонент дошкільної освіти.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
- 3.Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»/ О.І.Білан, Л.М.Возна, О.Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 264 с.
4. Програма розвитку дітей раннього та дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями. / О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, І.В. Бобренко, С.В. Трикоз, О.І. Мякушко, І.В. Сухіш, Н.С. Бабій, Н.П. Цимбалюк, І.Д. Лукачук та ін. За наук.ред. О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. Київ: УСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 438 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=11295>
- 5.Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко»/ за заг. ред. Сак Т.В. – Тернопіль: Мандрівець, 2015ю – 304 с.
- 6.Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» / наук. Кер та заг.ред. Т.В. Скрипник. Вид 2-ге, без змін. – Тернопіль: Мандрівець, 2017. – 240 с.
7. Кукуруза Г.В. Психологічна модель раннього втручання: допомога сім'ям, що виховують дітей раннього віку з порушеннями розвитку: монографія. – Х.: Точка, 2013. – 244 с. <https://rvua.com.ua/media/144/a5432393cd1a9048a4e64e3abdd939d.pdf>

7.Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Академвидав», 2006. – 456 с. (Альма-матер).

8.Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання». – К.: Видавничий Дім «Слово», 2007. – 352 с.

9. «Про затвердження порядку організації діяльності інклюзивних груп у ЗДО». Постанова Кабінету міністрів України від 28 липня 2021 р. № 769 .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>

10. «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами». Постанова Кабінету міністрів України від 21 липня 2021 р. №765. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-2021-%D0%BF#Text>

11. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження практики надання послуги раннього втручання для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя». Наказ Мінсоцполітики України від 18.02.2021 № 92. URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/5948.html?PrintVersion>

12. «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо впровадження практики РВ для забезпечення...» Наказ Мінсоцполітики від 26.03.2021 р. № 152/ URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/5995.html>

13. «Про схвалення Концепції створення та розвитку системи раннього втручання»/ Розпорядження КМУ від 26.05.2021р. № 517-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2021-%D1%80#Text>

14. «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції створення та розвитку системи раннього втручання на період до 2026 року». Розпорядження КМУ від 15.09.2021р.№ 1117-р/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2021-%D1%80#Text>

15. Рекомендовані практики раннього втручання. URL: <https://www.eurlyaid.eu/eciguidebook-englishversion/>

16. Сак Т.В. Особлива дитина: від народження до 6 років. Поради батькам. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 144 с.

17. Формування політики раннього втручання. Тренінговий модуль/Кол. авторів: Л.Ю. Байда, Є.Б. Павлова, О.Л. Іванова, Г.В. Кукуруза. – К., 2017. – 62 с.

<https://rvua.com.ua/media/399/887f6cc572ca029233d9533cb90bfa78.pdf>

Допоміжна література

1.Кисла О.Ф. Корекційна педагогіка: навч.посібник / О.Ф. Кисла. – К.: Кондор-Видавництво, 2015. – 320 с.

2.Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник / С.П.Миронова. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – 260 с.

3.Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами./О.Б. Нагорна. – Рівне, 2016. – 198 с.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)